

บทที่ 5

การวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัยและ คุณลักษณะอันพึงประสงค์

การวัดพฤติกรรมของผู้เรียนนั้นนอกจากจะวัดพฤติกรรมที่เกี่ยวกับสติปัญญาหรือพฤติกรรมพุทธิพิสัย แล้วก็ควรที่จะมีการวัดพฤติกรรมที่เกี่ยวกับจิตพิสัยหรือพฤติกรรม ที่เกี่ยวข้องกับความรูสึกนึกคิดและคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ในขณะที่จัดการเรียนการสอนด้วย เนื่องจากลักษณะของพฤติกรรมดังกล่าวเป็นพฤติกรรมที่จะฝังอยู่ในความรูสึกของผู้เรียนที่จะแสดงออกทั้งในทางที่ดีและทางที่ไม่ดี ลักษณะของพฤติกรรมด้านจิตพิสัย ในกลุ่มสาระภาษาไทยก็ต้องมีความรูสึกที่ดีต่อภาษาไทย ชาบซึ่งและภูมิใจในภาษาไทยที่มีคุณค่าและสืบทอดมาเป็นเวลายาวนานและเป็นแบบอย่างที่ดีในการเป็นครูภาษาไทยที่สมบูรณ์และสามารถที่จะดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จะนำมาซึ่งสังคมที่มีความสงบร่มเย็น ปัญหาในสังคมก็ลดน้อยลง

แนวคิดพฤติกรรมด้านจิตพิสัย

พฤติกรรมด้านจิตพิสัย เป็นลักษณะของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรูสึก เช่น พฤติกรรมเกี่ยวกับความคิดเห็น ความต้องการ เจตคติ ค่านิยม พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม ผู้เรียนที่จะแสดงออกของพฤติกรรมด้านจิตพิสัยตามลำดับขั้นตอนของการเกิดพฤติกรรม โดยมีแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ดังที่คราดาวอท์ล (Krathawahl et.al. 1964 อ้างถึงใน สมบูรณ์ ชิตพงศ์, 2552 หน้า (4-5) – (4-7)) ครอบคลุมลักษณะพฤติกรรม ดังนี้

1. การรับรู้ (Receiving or attending)
 - 1.1 การรูสึก (Awareness)
 - 1.2 การอยากรับรู้ (Willingness to receive)
 - 1.3 การควบคุมหรือการคัดลอกการรับรู้ (Controlled or

selected attention)

2. การตอบสนอง (Responding)
 - 2.1 การยินยอมตอบสนอง (Acquiescence in responding)
 - 2.2 การเต็มใจตอบสนอง (Willingness to responding)
 - 2.3 การพอใจตอบสนอง (Satisfaction in response)
3. การสร้างคุณค่า (Value)
 - 3.1 การยอมรับคุณค่า (Acceptance of value)
 - 3.2 การนิยมชมชอบในคุณค่า (Preference)
 - 3.3 การเชื่อถือในคุณค่า (Commitment or conviction)
4. การจัดระบบคุณค่า (Organization)
 - 4.1 การสร้างความคิดรวบยอดของคุณค่า (Conceptualization of a value system)
 - 4.2 การจัดระบบคุณค่า (Organization of a value system)
5. การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization by a value complex)
 - 5.1 การรวมระบบคุณค่า (Generalized set)
 - 5.2 การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization)

1. การรับรู้ เป็นความรู้สึกรู้สึกของคนที่ได้รับรู้ต่อสิ่งเร้าที่ปรากฏ จนเป็นเหตุให้ผู้รับรู้เก็บเรื่องราวที่เกิดความรู้นั้น ซึ่งจะแบ่งเป็น 3 ย่อยดังนี้

1.1 การรู้จัก หรือตระหนัก เป็นลักษณะของการรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่ง

1.2 การเต็มใจที่จะรับรู้ หมายถึง ความรู้สึกอึดอ้อมใจในการที่จะรับรู้ และพยายามที่จะไฝ่หาสิ่งที่รู้จัก

1.3 การควบคุมหรือเลือกที่จะรับรู้ หมายถึง เป็นการแยกแยะความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งที่รับรู้

พฤติกรรมที่อยู่ในขั้นของการรับรู้เป็นพฤติกรรมที่ถูกถ่ายโยงมาจากพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญา หรือมีสติปัญญาเป็นพื้นฐาน

2. การตอบสนอง หมายถึง การมีปฏิกิริยาตอบโต้ต่อสิ่งเร้าที่มาจาก

รับรู้ จะต้องแสดงออกถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 การยินยอมตอบสนอง หมายถึง การยอมกระทำพฤติกรรมตอบโต้ แม้ว่าจะเต็มใจหรือไม่เต็มใจก็ตาม ยังเป็นการไม่ยอมรับอย่างเต็มที่

2.2 การเต็มใจตอบสนอง หมายถึง การแสดงออกของพฤติกรรมหรือความรู้สึกอย่างเต็มใจ

2.3 การพอใจตอบสนอง หมายถึง เป็นลักษณะการตอบสนองอย่างมีความสุข

3. การสร้างคุณค่า หมายถึง เป็นลักษณะของการแสดงออกถึงพฤติกรรม จนเกิดความรู้สึกเชื่อ ศรัทธาในสิ่งที่กระทำ ประกอบด้วยลักษณะพฤติกรรมที่เกี่ยวข้อง

3.1 การยอมรับคุณค่า หมายถึง ลักษณะของการแสดงออกเกี่ยวกับพฤติกรรมนั้นอย่างต่อเนื่อง

3.2 การนิยมชมชอบในคุณค่า หมายถึง ลักษณะการแสดงออกอย่างต่อเนื่องและมีความรู้สึกมีความสุขในการแสดงออกของพฤติกรรมนั้น

3.3 การเชื่อถือในคุณค่า หมายถึง ความเชื่อที่มีความแน่นอนสูงจนเกือบจะเป็นค่านิยม และมีความประสงค์ที่จะแนะนำผู้อื่นเชื่อหรือแสดงออกของพฤติกรรมที่ตนเองเชื่อ

4. การจัดระบบคุณค่า หมายถึง การนำคุณค่านั้นมาจัดระบบให้มีลักษณะที่เป็นพวกเดียวกัน แยกแยะลักษณะที่เป็นจุดเด่น จุดด้อย

4.1 การสร้างความคิดรวบยอดของคุณค่า หมายถึง การมองความสัมพันธ์ของคุณค่าที่ตนยึดถือกับสิ่งที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

4.2 การจัดระบบคุณค่า หมายถึง การบูรณาการคุณค่าที่เด่นและสำคัญไว้ด้วยกันและสร้างเป็นลักษณะนิสัยที่คงที่ของตัวเอง

5. การสร้างลักษณะนิสัย หมายถึง การนำคุณค่าที่ปฏิบัติจนเกิดเป็นลักษณะนิสัยประจำตัวบุคคล แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

5.1 การรวมระบบคุณค่า เป็นลักษณะของการรวบรวมคุณค่าและสามารถที่จะจัดอันดับความสำคัญเพื่อเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะทำให้บุคคลนำไปใช้ในการแก้ปัญหา

5.2 การสร้างลักษณะนิสัย หมายถึง การนำคุณค่าทุกอย่างที่ได้จากการรวบรวมมาสร้างเป็นลักษณะนิสัยที่แสดงออกได้ถึงพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิด เช่น ลักษณะการยึดมั่นในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออกถึงพฤติกรรมด้านจิตพิสัย หรือคุณลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของบุคคล จะประกอบด้วยลักษณะ 4 ประการ ดังนี้

1. เป้าหมาย ที่ต้องแสดงออกถึงความรู้สึกหรืออารมณ์ ซึ่งอาจเป็น ตัวบุคคลสถาบัน พฤติกรรม แนวคิด เช่น ความรู้ต่อการใช้สินค้าไทย
2. ทิศทาง เป็นทิศทางของพฤติกรรมที่สามารถแสดงออกได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ เช่น ชอบหรือไม่ชอบ
3. ความเข้มข้น เป็นลักษณะที่บ่งบอกระดับความเข้มของความรู้สึก เช่น ชอบมากมาก ชอบมาก หรือ เฉยๆ
4. เป็นลักษณะเฉพาะบุคคล ที่ไม่เหมือนกัน เช่น รู้สึกดีต่อการเรียนวิชาภาษาไทย แต่ลักษณะการแสดงออกของพฤติกรรมอาจจะแตกต่างกันได้

เป้าหมายการเรียนรู้ที่แสดงออกด้านจิตพิสัย

พฤติกรรมที่ผู้สอนสามารถวัดระดับของพฤติกรรมด้านจิตพิสัยในตัวผู้เรียนสรุปได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 5.1 เป้าหมายการเรียนรู้และพฤติกรรมซึ่งบ่งทางวาจาและทางกายของระดับจิตพิสัย

ระดับของจิตพิสัย	พฤติกรรมซึ่งบ่งทางวาจา	พฤติกรรมซึ่งบ่งทางกาย
1.การรับ		
1.1 การรับรู้	บอกได้ว่าต่างออกไป เปลี่ยนแปลงไป แต่ไม่สามารถบอกได้ว่าอะไรต่างไปจากเดิม	หยุดพฤติกรรมอื่นที่กำลังทำอยู่เดิม
1.2 ตั้งใจรับ	การตรวจสอบข้อมูลที่มี	ข้อมอง
1.3 ติดตามรับ	ถามหาข้อมูลเพิ่มเติม	มองตาม
2. การตอบสนอง		
2.1 ตอบตามสั่ง	ถามหาคำสั่ง คำชี้แจง กฎระเบียบ ประเพณี	ทำเมื่อมีคำสั่ง คำชี้แจง การชี้แนะ การช่วยเหลือ
2.2 อาสาทำ	ร้องขอที่จะทำ เสนอที่จะทำ	ทำเอง ไม่ต้องขึ้นอยู่กับความช่วยเหลือการชี้แนะ
2.3 พอใจทำ	พูดจิตใจที่ได้ทำ คุยให้คนอื่นฟังว่าได้ทำ	ยิ้มแย้ม พอใจที่ได้ทำ แสดงการทำอย่างมั่นใจ
3.การเห็นคุณค่า		
3.1 เห็นค่า	ยอมรับ ชมเชย และเสนอให้ทำมากขึ้น	ทำมากขึ้น ปรับปรุงให้ดีขึ้น
3.2 นิยม	ชี้ชวน ริเริ่ม ให้มีการกระทำ ส่งเสริมให้มีการทำ	ทำน่าให้เป็นตัวอย่างช่วยเหลือผู้อื่นให้ทำ
3.3 มุ่งมั่น	ปกป้อง แก่ต่าง บุคคลและการกระทำ	ทำอย่างมั่นคง ไม่มีผลจากการเปลี่ยนแปลงภายนอก มีพฤติกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องน้อยลง

ตาราง 5.1 (ต่อ) เป้าหมายการเรียนรู้และพฤติกรรมซึ่งบ่งทางวาจาและทางกายของระดับ
จิตพิสัย

ระดับของจิตพิสัย	พฤติกรรมซึ่งบ่งทางวาจา	พฤติกรรมซึ่งบ่งทางกาย
4.การมีระเบียบ		
4.1 มีสังกัด	อ้างอิงเป้าหมาย ยึดผลของ การกระทำ	มุ่งผลงาน ยึดมาตรฐาน ของงาน
4.2 มีระบบ	เลือกมากกว่าอย่างอื่น ชี้ว่า สำคัญกว่าสิ่งอื่น	เน้นขั้นตอนสำคัญๆ ยึด ลำดับความสำคัญเลือกทำ มากกว่าอย่างอื่น
5.การมีคุณลักษณะ		
5.1 ขยาย	ชี้ บ่ง การ นำ ไป อย่าง กว้างขวาง	ทำอย่างสร้างสรรค์
5.2 เป็นนิสัย	ระบุว่าทำเป็นประจำ ได้รับ การยกย่องปรากฏในสังคม	มีลักษณะเฉพาะในผลงาน ที่สังคมระบุได้

ที่มา : (สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน,ม.ป.ป หน้า 25-26.)

เป้าหมายการเรียนรู้ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

เมื่อพิจารณาถึงพฤติกรรมด้านจิตพิสัยของผู้เรียนที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จะเห็นว่ามีลักษณะของพฤติกรรมที่ผู้สอนควรปลูกฝังในตัวผู้เรียนอยู่หลายประการ เช่น ความเป็นประชาธิปไตย การมีคุณธรรม จริยธรรม ฯลฯ และเมื่อพิจารณาในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้ผู้สอนต้องปลูกฝัง วัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน 8 ประการ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน,ม.ป.ป หน้า 6-46)

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

2. ชื่อสัตย์ สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

ความหมายของคุณลักษณะอันพึงประสงค์

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ม.ป.ป., หน้า 53)

ก่อนที่ผู้สอนจะวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียน ผู้สอนต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับนิยามของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามที่ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ กำหนดไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ม.ป.ป., หน้า 6-50) สรุปสาระสำคัญที่ผู้สอนต้องทำความเข้าใจ ดังนี้

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้าน รักชาติ ศาสตร์กษัตริย์

คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ ชำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย ศรัทธา ยึดมั่นในศาสนา และเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ พฤติกรรมที่ผู้เรียนสามารถแสดงออกได้ ได้แก่ มีความสามัคคีปรองดอง ภูมิใจ เชิดชูความเป็นไทย ปฏิบัติตนตามศาสนาที่ตนนับถือ และแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

เป้าหมายการเรียนรู้ หรือ ตัวชี้วัด

1. เป็นพลเมืองดีของชาติ
2. ชำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย
3. ศรัทธา ยึดมั่นและปฏิบัติตนตามหลักศาสนา

4. เคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้าน เชื่อสัตย์สุจริต

เชื่อสัตย์สุจริต หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงถึงความยึดมั่นในความถูกต้อง ประพฤติตรงตาม ความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่นทั้ง กาย วาจา ใจ พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเชื่อสัตย์สุจริต คือ ผู้ที่ประพฤติตรงตามความเป็นจริงทั้งทางกาย วาจา ใจ และยึดหลักความจริง ความถูกต้องในการดำเนินชีวิต มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด

เป้าหมายการเรียนรู้ หรือ ตัวชี้วัด

1. ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองทั้งทางกาย วาจาใจ
2. ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้าน มีวินัย

มีวินัย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม คุณลักษณะที่จะแสดงออกของผู้ที่มีวินัย ได้แก่ ต้องเป็นผู้ที่ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียนและสังคมเป็นปกติวิสัย ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

เป้าหมายการเรียนรู้ หรือ ตัวชี้วัด

1. ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียนและสังคม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้าน ใฝ่เรียนรู้

ใฝ่เรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายาม ในการเรียน แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน พฤติกรรมที่แสดงออก ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกความรู้ วิเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอด เผยแพร่ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

เป้าหมายการเรียนรู้ หรือ ตัวชี้วัด

1. ตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการ

เรียนรู้

2. แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม สรุปเป็นองค์ความรู้ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง

อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข คุณลักษณะพฤติกรรมของการอยู่อย่างพอเพียง คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตอย่างประมาณตน มีเหตุผล รอบคอบ ระมัดระวัง อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ มีการวางแผน ป้องกันความเสี่ยงและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

เป้าหมายการเรียนรู้ หรือ ตัวชี้วัด

1. ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ ความพอเพียง มีคุณธรรม

2. มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน

มุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจและรับผิดชอบในการทำหน้าที่การงาน ด้วยความเพียรพยายาม และอดทนเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย พฤติกรรมที่แสดงออก ได้แก่ ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงความตั้งใจ ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายาม ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ ในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วง ตามเป้าหมายที่กำหนดด้วยความรับผิดชอบ และมีความภูมิใจในผลงาน

เป้าหมายการเรียนรู้ หรือ ตัวชี้วัด

1. ตั้งใจและรับผิดชอบในหน้าที่การงาน

2. ทำงานด้วยด้วยความเพียรพยายาม และ อดทนเพื่อให้งาน

สำเร็จตามเป้าหมาย

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านรักความเป็นไทย

รักความเป็นไทย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความภูมิใจ เห็นคุณค่าร่วมอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม ใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร ได้อย่างเหมาะสม คุณลักษณะที่แสดงออกถึงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการรักความเป็นไทย ได้แก่ เห็นคุณค่า ชื่นชม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สืบทอด เผยแพร่ภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย มีความกตัญญูกตเวทิตี ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารอย่างถูกต้องเหมาะสม เป้าหมายการเรียนรู้ หรือ ตัวชี้วัด

1. ภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมไทย และมีความกตัญญูกตเวทิตี
2. เห็นคุณค่าและใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
3. อนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาไทย

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะ

จิตสาธารณะ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคม ด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทน คุณลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออก ผู้ที่มีลักษณะเป็นผู้ให้และช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปันความสุขส่วนตนเพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวม เข้าใจ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยร่างกาย สติปัญญา ลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์ที่ดั่งงามให้เกิดในชุมชน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

เป้าหมายการเรียนรู้ หรือ ตัวชี้วัด

1. ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจไม่หวังสิ่งตอบแทน
2. เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม การวัดและประเมินพฤติกรรมจิตพิสัย หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในตัวผู้เรียน สถานศึกษาสามารถกำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าวโดยยึด

หลักสูตรแกนกลางเป็นหลัก และสามารถกำหนดคุณลักษณะเพิ่มเติมตามที่ กำหนดไว้ในปรัชญา วิสัยทัศน์ของสถานศึกษาเพิ่มเติมได้ สิ่งที่คุณสอนจะต้องทราบเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินต่อไป คือ ขั้นตอนในการวัดและประเมินคุณลักษณะ

ขั้นตอนการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ม.ป.ป, หน้า 111-141) ได้กำหนดขั้นตอนสำหรับการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไว้ดังนี้

1. ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ผู้สอนควรที่จะศึกษาคุณลักษณะที่ต้องการวัดจากเอกสารหรืองานวิจัยที่ได้เคยมีผู้ทำไว้แล้วเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างของคุณลักษณะที่ต้องการวัดให้ละเอียดและชัดเจน

2. วิเคราะห์พฤติกรรมสำคัญจากพฤติกรรมบ่งชี้

การวิเคราะห์พฤติกรรมสำคัญจากตัวบ่งชี้ จะทำให้ผู้สอนสามารถสร้างเครื่องมือเพื่อวัดพฤติกรรมต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

3. เลือกรูปแบบของเครื่องมือวัด

เครื่องมือในการวัดพฤติกรรมแต่ละประเภทมีลักษณะของการใช้เก็บรวบรวมข้อมูลที่มีข้อดี ข้อเสียที่แตกต่างกัน ผู้สอนสามารถพิจารณาเลือกเครื่องมือในการวัดพฤติกรรมที่คิดว่าเหมาะสมที่สุด เครื่องมือที่นิยมใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านจิตพิสัยหรือคุณลักษณะ ได้แก่

1. แบบรายงานตนเอง (self report)
2. แบบวัดสถานการณ์ (situation)
3. แบบบันทึกพฤติกรรม (anecdotal records)
4. แบบสังเกต (Observation)
5. แบบสัมภาษณ์ (interview)
6. แบบสอบถาม (quationnaire)

4. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ผู้สอนต้องดำเนินการสร้างเครื่องมือตามที่ได้กำหนดไว้ ข้อความที่สร้าง

ขึ้นต้องมีความชัดเจน ครอบคลุมตัวชี้วัด และควรที่จะตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

5. การออกแบบการวัดและประเมินผลคุณลักษณะที่พึงประสงค์
การออกแบบการวัดและประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ผู้สอนสามารถสร้างเป็นตารางได้ ดังนี้

(ตัวอย่าง)
กรอบการออกแบบการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ข้อ ๒ เชื้อสัตว์สุจริต

ระดับประถมศึกษา(ป.๔-ป.๖)

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้	พฤติกรรมสำคัญ	วิธีการ/เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การให้ระดับคะแนน		
				ผ่าน(๑)	ดี(๒)	ดีเยี่ยม(๓)
๒.๑ ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองทั้งทางกาย วาจา ใจ	๒.๑.๑ ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงปราศจากความลำเอียง ๒.๑.๒ ปฏิบัติตนโดยคำนึงถึงความถูกต้อง ละอายและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด ๒.๑.๓ ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญา	- พูดสิ่งที่ป็นจริง (ไม่พูดเท็จ ไม่หลอกลวง) - ไม่ทำผิดทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น	- แบบสังเกต - แบบประเมินตนเอง /เพื่อน/พ่อแม่/ผู้ปกครอง/ครู หรือ - แบบวัดสถานการณ์ - แบบประเมินตนเอง /เพื่อน/พ่อแม่/ผู้ปกครอง/ครู	ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริง ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ทำตามสัญญาที่ตนให้ไว้กับพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง และครู ละอายและเกรงกลัวที่จะทำความผิด	ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริง ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ทำตามสัญญาที่ตนให้ไว้กับพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง และครู ละอายและเกรงกลัวที่จะทำความผิด เป็นแบบอย่างที่ดี ด้านความซื่อสัตย์	

6. สร้างเกณฑ์การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผู้สอนต้องกำหนดเกณฑ์ที่ชัดเจนและเหมาะสมในการตัดสินผู้เรียน เกณฑ์ที่ผู้สอนสร้างขึ้นสามารถที่จะนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้ถูกต้อง โดยทั่วไปเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน มี 2 ลักษณะ ได้แก่

1. เกณฑ์การให้คะแนนโดยภาพรวม (Holistic rubrics) เป็นสร้างเกณฑ์ในการให้คะแนน โดยมองในภาพรวม ผู้สอนต้องกำหนดคำอธิบายลักษณะของการปฏิบัติในแต่ละระดับได้อย่างชัดเจน เช่น

คุณลักษณะด้านความมีวินัย

- ระดับ 3 ปฏิบัติตนตามข้อตกลงที่ผู้สอนกำหนดขึ้นทุกข้อ
- ระดับ 2 ปฏิบัติตนตามข้อตกลงที่ผู้สอนกำหนดขึ้นเป็นส่วนใหญ่
- ระดับ 1 ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ผู้สอนกำหนดได้เลย

2. เกณฑ์การประเมินแบบแยกประเด็น (Analytic rubrics) เป็นการสร้างเกณฑ์การให้คะแนน โดยการพิจารณาแต่ละส่วนของการปฏิบัติอย่างชัดเจน เช่น

คุณลักษณะด้านความมีวินัย ประกอบด้วย การตรงต่อเวลา การแต่งกายตามระเบียบ ฯลฯ ผู้สอนสามารถเกณฑ์ในการให้คะแนนได้ ดังนี้

การตรงต่อเวลา

- ระดับ 3 ปฏิบัติกิจกรรมเสร็จทันตามเวลาที่กำหนดทุกครั้ง
- ระดับ 2 ปฏิบัติกิจกรรมเสร็จทันตามเวลาที่เกือบทุกครั้ง
- ระดับ 1 ปฏิบัติกิจกรรมเสร็จทันตามเวลาที่กำหนดบางครั้ง
- ระดับ 0 ไม่ปฏิบัติตามกิจกรรมให้เสร็จทันตามเวลาที่กำหนด

การแต่งกาย

- ระดับ 3 แต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียนโดยไม่ต้องเตือน
- ระดับ 2 แต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียนโดยต้องเตือนบางครั้ง
- ระดับ 1 แต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียนโดยต้องเตือนบ่อยครั้ง

ระดับ 0 แต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน โดยต้องเตือนทุกครั้ง
สรุปผลการประเมิน

5-6 คะแนน หมายถึง ดีเยี่ยม

3-4 คะแนน หมายถึง ดี

1-2 คะแนน หมายถึง ผ่าน

7. การสรุปผลการประเมิน

การสรุปผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผู้สอนสามารถที่จะ
สรุปผลการประเมิน ดังตาราง

ตาราง 5.2 แสดงเกณฑ์พิจารณาการสรุปผลการประเมินแต่ละคุณลักษณะ

ระดับ	เกณฑ์การพิจารณา
ดีเยี่ยม (3)	ได้ผลการประเมินระดับดีเยี่ยมจำนวน 3-4 ตัวชี้วัด และไม่มีตัวชี้วัดใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับดี
ดี (2)	1. ได้ผลการประเมินดีเยี่ยม จำนวน 1-2 ตัวชี้วัด และไม่มีตัวชี้วัดใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับดี 2. ได้ผลการประเมินระดับดีทุกตัวชี้วัด 3. ได้ผลการประเมินตั้งแต่ระดับดีขึ้นไป จำนวน 3 ตัวชี้วัด และระดับผ่าน จำนวน 1 ตัวชี้วัด
ผ่าน (1)	<ul style="list-style-type: none"> ● ได้ผลการประเมินระดับผ่าน ทุกตัวชี้วัด ● ได้ผลการประเมินตั้งแต่ระดับดีขึ้นไป จำนวน 1-2 ตัวชี้วัด และตัวชี้วัดที่เหลือได้ผลการประเมินระดับผ่าน
ไม่ผ่าน (0)	ได้ผลการประเมินระดับไม่ผ่าน ตั้งแต่ 1 ตัวชี้วัด ขึ้นไป

ตาราง 5.3 แสดงเกณฑ์พิจารณาสรุปผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แต่ละคุณลักษณะของผู้เรียนจากคณะกรรมการ

ระดับ	เกณฑ์การพิจารณา
ดีเยี่ยม (3)	ได้ผลการประเมินระดับดีเยี่ยมมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 60 ของจำนวนผู้ประเมิน และไม่มีผลการประเมินต่ำกว่าระดับดี
ดี (2)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ได้ผลการประเมินระดับดีเยี่ยมน้อยกว่าร้อยละ 60 ของจำนวนผู้ประเมินและไม่มีผลการประเมินต่ำกว่าระดับดี 2. ได้ผลการประเมินระดับดีขึ้นไปมากกว่าหรือเทียบเท่ากับร้อยละ 60 ของจำนวนผู้ประเมิน และมีผลการประเมินส่วนที่เหลืออยู่ในระดับผ่าน
ผ่าน (1)	1. ได้ผลการประเมินระดับผ่านมากกว่าร้อยละ 60 ของจำนวนผู้ประเมิน และไม่มีผลการประเมินต่ำกว่าระดับผ่าน
ไม่ผ่าน (0)	มีผลการประเมินระดับไม่ผ่าน จากผู้ประเมินตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป

ตาราง 5.4 แสดงเกณฑ์พิจารณาสรุปผลการประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ราย
ปี/รายภาค ของผู้เรียนรายบุคคล

ระดับ	เกณฑ์การพิจารณา
ดีเยี่ยม (3)	1. ได้ผลการประเมิน ระดับดีเยี่ยมจำนวน 5-8 คุณลักษณะ และ ไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการ ประเมินต่ำกว่าระดับดี
ดี (2)	1. ได้ผลการประเมิน ระดับดีเยี่ยม จำนวน 1-4 คุณลักษณะ และ ไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการ ประเมินต่ำกว่าระดับดี 2. ได้ผลการประเมินระดับดี ทั้ง 8 คุณลักษณะ 3. ได้ผลการประเมินตั้งแต่ระดับดีขึ้นไป จำนวน 5-7 คุณลักษณะและมีบางคุณลักษณะได้ผลการประเมิน ระดับผ่าน
ผ่าน (1)	1. ได้ผลการประเมินระดับผ่านทั้ง 8 คุณลักษณะ 2. ได้ผลการประเมินตั้งแต่ระดับดีขึ้นไปจำนวน 1-4 คุณลักษณะและคุณลักษณะที่เหลือได้ผลการประ เมินระดับผ่าน
ไม่ผ่าน (0)	ได้ผลการประเมินระดับไม่ผ่าน ตั้งแต่ 1 คุณลักษณะ ขึ้นไป

เครื่องมือวัดจิตพิสัยและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ พฤติกรรมด้านจิตพิสัย หรือ
คุณลักษณะผู้เรียน ผู้สอนสามารถที่จะเลือกใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้หลายประเภท
ได้แก่

1. แบบรายงานตนเอง (self report)

2. แบบบันทึกพฤติกรรม (anecdotal records)
3. แบบสังเกต (Observation)
4. แบบสัมภาษณ์ (interview)
5. แบบสอบถาม (quationnaire)

การรายงานตนเอง (self Report) หมายถึง การให้ผู้เรียนได้แสดงความรู้สึกของตนเอง ตามประเด็นหรือข้อคำถามที่ผู้สอนกำหนดขึ้น โดยผู้สอนอาจกำหนดประเด็นหรือข้อคำถามเป็นข้อความ ใช้การถามตอบในชั้นเรียนในขณะที่จัดการเรียนการสอนหรือการให้เขียนลงกระดาษ

ตัวอย่าง

ตัวชี้วัด รักษาทัศนคติ กษัตริย์

คำถาม วันหยุดปีใหม่ที่กำลังจะมาถึง นักเรียนจะทำกิจกรรมอะไรบ้าง เพราะอะไร

ตัวชี้วัด ใฝ่เรียนรู้

คำถาม นอกจากการเรียนในชั้นเรียนแล้ว นักเรียนเคยเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่ เพราะอะไร

แบบบันทึกพฤติกรรม (anecdotal records)

การบันทึกพฤติกรรม เป็นเครื่องมือที่ผู้สอนใช้บันทึกพฤติกรรมที่เกิดขึ้นของผู้เรียน โดยที่ผู้เรียนไม่รู้ตัว ผู้สอนสามารถบันทึกรายละเอียดของพฤติกรรม ที่เล่าถึงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้อาจใช้การสังเกตเข้ามาช่วยในกรณีที่บันทึกพฤติกรรมแล้วพบว่าพฤติกรรมประเภทนี้เกิดขึ้นหลายครั้ง

ตัวอย่าง

บันทึกพฤติกรรมด้านจิตสาธารณะ

ชื่อ(นักเรียน).....ชั้น.....

วันเวลาที่เกิดเหตุการณ์.....

บันทึกผลพฤติกรรม

ในขณะที่ครูกำลังให้นักเรียนในชั้นเรียนเล่นเกม สุนิสา สะดุดขา
เก้าอี้หกล้ม และโดนตะปุต่าบริเวณน่อง พชร ซึ่งนั่งอยู่ในบริเวณที่เกิดเหตุ
ไม่เข้าไปช่วย และพูดคำว่า สมน้ำหน้า เจ็บตัวเสียบ้างก็ดี และเดินไปเล่น
ของเล่นอื่นแทน

ความคิดเห็น

พชร ไม่มีน้ำใจ ขาดจิตอาสาในการช่วยเหลือผู้อื่น

พชร ไม่ชอบ สุนิสา เพราะเคยถูกสุนิสาแกล้งมาก่อน

ข้อเสนอแนะ เรียก พชร มาพบ เพื่อสอบถามว่าทำไมจึงพูดเช่นนั้น หรือ
สังเกตนิสัยของ พชร ต่อไป

แบบสังเกต (Observation) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ประสาทสัมผัส
ของผู้สอนและบันทึกข้อมูล เกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้เรียน สามารถเก็บข้อมูลได้ทั้งใน
ด้านจิตพิสัยและทักษะพิสัย สำหรับการใช้แบบสังเกตเพื่อรวบรวมข้อมูลด้านจิตพิสัย
การสังเกตพฤติกรรมด้านคุณลักษณะหรือจิตพิสัย จะมีข้อดีที่ช่วยให้ครูได้พฤติกรรมที่
เป็นการแสดงออกจริงของผู้เรียน โดยที่ผู้เรียนไม่รู้ตัว เช่น การสังเกตคุณลักษณะด้าน
จิตสาธารณะของผู้เรียน ประเด็นการสังเกต เช่น การช่วยเหลือเพื่อนร่วมชั้นเรียน การ
ช่วยครู การช่วยเหลือบุคคลอื่นๆ ผู้สอนสามารถใช้เครื่องมือช่วยในการสังเกตได้หลาย
ประเภท เช่น แบบตรวจสอบรายการ แบบสังเกตแบบมาตรฐานส่วนประมาณค่า
แบบสังเกตทั้งชั้นเรียน แบบสังเกตรายบุคคล (รายละเอียดการสร้างแบบสังเกตจะ
กล่าวถึงในบทถัดไป)

แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นชุดของคำถามที่ต้องการคำตอบเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ตอบ ความคิดเห็น ทศนคติ ความเชื่อและความคาดหวังซึ่งเหมาะที่จะใช้วัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัย ในการใช้แบบสอบถามผู้สอนสามารถใช้แบบสอบถามถามนักเรียน โดยตรงหรืออาจจะใช้ถามบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง คนในชุมชน ฯลฯ ในการใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้สอนต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับแบบสอบถาม ดังนี้

โครงสร้างของแบบสอบถาม

แบบสอบถามจะมีโครงสร้างประกอบด้วย 3 ส่วนดังนี้ คือ

1. คำชี้แจง เป็นส่วนแรกของแบบสอบถามที่จะทำให้ผู้ตอบเข้าใจว่าผู้เก็บรวบรวมข้อมูลต้องการอะไรจากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแจ้งวัตถุประสงค์ในการรวบรวมข้อมูลและต้องอธิบายว่าคำตอบที่จะได้ในครั้งนี้จะมีประโยชน์อย่างไร คำชี้แจงของแบบสอบถาม อาจจะเป็นลักษณะการชี้แจงโดยรวม หรืออาจจะเป็นการชี้แจงประเด็นย่อย ๆ เพื่ออธิบายว่า แบบสอบถามชุดนี้มีกี่ตอน แต่ละตอนจะถามเกี่ยวกับอะไรและผู้ตอบจะต้องตอบได้อย่างไร โดยอาจจะมีตัวอย่างประกอบเพื่อให้ผู้ตอบได้เข้าใจดียิ่งขึ้น ในช่วงสุดท้ายก็ควรที่ขอบคุณผู้ที่ให้ความร่วมมือที่ให้คำตอบและสัญญาว่าจะไม่นำคำตอบที่คาดว่าจะมีผลต่อผู้ตอบไปเปิดเผยให้ผู้อื่นทราบ โดยเด็ดขาด ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ตอบรู้สึกสบายใจและตอบแบบสอบถามได้เต็มที่
2. สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่สนใจจะศึกษา
3. คำถาม เป็นส่วนของเนื้อหาหรือเนื้อเรื่องที่เป็นตัวแปรหนึ่งที่ต้องการจะศึกษา โดยทั่วไปมักจะเป็นลักษณะของพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดเห็น ความคาดหวัง

3. รูปแบบของแบบสอบถาม

แบบสอบถามชุดหนึ่งก็จะมีลักษณะของรูปแบบของแบบสอบถามหลายลักษณะอยู่ในชุดเดียวกัน ซึ่งโดยทั่วไปแบบสอบถามก็จะมีลักษณะรูปแบบ ดังนี้

1. คำถามปลายปิด (Closed form) เป็นลักษณะของแบบสอบถามที่มีตัวเลือกให้ตอบ ผู้ตอบไม่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นด้วยตนเอง ตอบได้เพียงคำตอบที่มีลักษณะใกล้เคียงกับความรู้สึกรู้สึกของตนเองหรือตรงกับสภาพความเป็นจริง แต่ลักษณะคำถามปลายปิดจะมีความเป็นปรนัยสูง ซึ่งจะมีหลายลักษณะด้วยกัน

- 1.1 แบบให้เลือกตอบแบบคำตอบเดียว
- 1.2 แบบให้เลือกตอบแบบหลายคำตอบ
- 1.3 แบบให้จัดอันดับ
- 1.4 แบบมาตราส่วนประมาณค่า

2. คำถามแบบปลายเปิด (Opened Form) เป็นลักษณะของแบบสอบถามที่ไม่มีคำตอบให้ แต่ต้องการที่จะเปิดโอกาสให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ และตอบได้อย่างเสรีเหมาะสำหรับผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์หรือมีข้อเสนอแนะดี ๆ ให้กับผู้สอน ผู้สอนก็จะได้ข้อมูลที่เป็นข้อมูลเชิงลึกและผู้สอนอาจจะนำตอบที่ได้จากการตอบของผู้ตอบมาสร้างเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิดได้อีกครั้งหนึ่ง ในขณะเดียวกันข้อจำกัดของแบบสอบถามประเภทนี้ จึงอยู่การวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งจะวิเคราะห์ข้อมูลได้ยากมาก ในกรณีที่ผู้ตอบเป็นคนที่เขียนตอบไม่เป็นจะมีปัญหาในการเรียบเรียงคำตอบและบางครั้งหากใช้ภาษาไม่ถูกต้องก็จะทำให้ผู้สอนแปลความผิดไปจากที่ควรจะเป็นก็ได้ หรือบางคนอาจจะตอบมาไม่ตรงประเด็นซึ่งเป็นความเข้าใจผิดเกี่ยวกับตัวคำถาม ลักษณะของคำถามประเภทนี้อาจจะเป็นลักษณะการถามแบบกว้าง ๆ หรือเป็นการถามแบบเจาะเป็นประเด็นให้แคบ

หลักการสร้างแบบสอบถาม

1. ศึกษาคุณลักษณะสิ่งที่ต้องการจะวัดและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสร้างข้อคำถามตามที่กำหนดไว้
2. กำหนดรูปแบบของแบบสอบถาม โดยพิจารณาว่าควรใช้แบบสอบถามประเภทไหนจึงจะเหมาะสมที่สุด
3. เขียนคำแนะนำในการใช้แบบสอบถามให้สั้นกะทัดรัดชัดเจน ผู้ตอบแบบสอบถามอ่านแล้วเห็นความสำคัญของการนำคำตอบไปใช้ประโยชน์ อ่านและตอบง่าย และไม่ควรมีจำนวนข้อถามมากจนเกินไปจนทำให้สับสน
4. หลีกเลี่ยงศัพท์วิชาการ ภาษาที่กำกวม สับสน และถ้อยคำที่ยาก คำถามปฏิเสธซ้อนปฏิเสธ คำถามที่มีหลายความคิด คำถามนำ เนื่องจากอาจทำให้ผู้ตอบเกิดความสับสน เข้าใจผิดและให้คำตอบตรงกันข้ามกับความคิดเห็นที่แท้จริง
5. ไม่ควรใส่คำถามที่สำคัญไว้ตอนท้ายเนื่องจากผู้ตอบอาจจะเบื่อในการที่จะตอบแบบสอบถาม

7. ยกตัวอย่างประกอบการตอบคำถามบางข้อ เพื่อไม่ให้ผู้ตอบสับสนหรือเข้าใจยาก รวมทั้งคำถามใดสำคัญต้องขีดเส้นใต้ให้เห็นชัดเจน
8. นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามที่สร้างขึ้น
9. ปรับปรุงแบบสอบถามให้ได้มาตรฐานตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อดีของแบบสอบถาม

1. เก็บรวบรวมข้อมูลกับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องอยู่อย่างกระจัดกระจายได้
2. ผู้ตอบมีเวลาในการที่จะนั่งพิจารณาคำตอบได้ดีกว่า และไม่รู้สึกเครียดเนื่องจากไม่ต้องเผชิญหน้า
3. ช่วยให้ผู้สอนสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ง่าย เพราะสามารถใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลได้
4. ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย เนื่องจากการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ จะทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการเดินทางไปสัมภาษณ์และการสังเกต

ข้อเสียของแบบสอบถาม

1. มักจะได้ข้อมูลกลับมาน้อย หากผู้ตอบไม่ให้ความสำคัญ
2. ไม่สามารถที่จะใช้เก็บกลุ่มตัวอย่างที่อ่านหนังสือไม่ออกได้
3. ในกรณีที่ไม่ว่าสนใจคำตอบก็ไม่สามารถที่จะซักถามเพิ่มเติมได้อีก
4. แบบสอบถามมักจะมีจำนวนข้อคำถามไม่มากนัก เนื่องจากไม่ยอมให้ผู้ตอบเสียเวลาในการอ่านคำถาม จึงมักจะไม่ได้ข้อมูลที่มีละเอียดลึกซึ้งดีพอ
5. บางครั้งผู้ตอบอาจจะไม่ได้ตอบเอง โดยเฉพาะผู้ปกครองที่มีงานหรือภาระหน้าที่

การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามมีวิธีการในการเก็บข้อมูลดังนี้

1. การส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ วิธีนี้จะสะดวกเนื่องจากผู้สอนไม่ต้องเดินทางไปแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง แต่โอกาสที่จะได้รับแบบสอบถามคืนจะมีค่อนข้างน้อย เนื่องจากผู้ตอบเก็บข้อมูลมักทำแบบสอบถามหายหรืออาจไม่ได้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง

2. การแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง การแจกแบบสอบถามด้วยตนเองแล้วรอให้ผู้ตอบส่งแบบสอบถามคืนให้กับผู้แจกแบบสอบถาม วิธีนี้จะได้รับคืนมากกว่าวิธีแรก แต่ผู้เก็บข้อมูลต้องเสียเวลาในการรอการตอบกลับ การแจกแบบสอบถามและนัดเวลา

3. การสอบถามทางคอมพิวเตอร์หรือการสื่อสารทางไกล เช่น อีเมลล์ เฟสบุ๊ก ไลน์ เนื่องจากในปัจจุบันการติดต่อสื่อสารมีความทันสมัยมากขึ้นซึ่งสามารถทำให้บุคคลติดต่อสื่อสารกันได้หลายวิธีเป็นวิธีหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ผู้สอนอาจจะมีกลุ่มไลน์ กลุ่มเฟสกับนักเรียน หรือผู้ปกครอง นอกเสียจากการเก็บข้อมูลบางอย่างจากชุมชนหรือบุคคลอื่นๆ ก็อาจจะไม่สะดวกที่ใช้ไลน์ เฟส หรือ อีเมลล์ในกรณีที่ไม่คุ้นเคย ซึ่งจะเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลที่สะดวกและเสียค่าใช้จ่ายน้อย ส่วนใหญ่ผู้ตอบจะเป็นผู้ตอบด้วยตนเอง

4. การให้ผู้เรียนเป็นผู้ช่วยเก็บข้อมูลผู้สอนสามารถที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการฝากแบบสอบถามไปกับผู้เรียน วิธีการนี้ผู้สอนต้องกำชับผู้เรียนเห็นความสำคัญของการเก็บรวบรวมข้อมูลและการที่จะนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์

5. การติดตามแบบสอบถาม ในกรณีที่ผู้สอนไม่ได้รับแบบสอบถาม ต้องมีการติดตามทวงคืน ซึ่งอาจจะทวงคืน โดยการใช้อีเมลล์ หรือให้นักเรียนเป็นผู้ทวงคืนให้ และอาจจะต้องฝากแบบสอบถามฉบับใหม่ไปให้ เนื่องจากบางครั้งผู้ตอบอาจจะทำแบบสอบถามหายหรือไม่ได้เปิดอ่านไลน์ เฟสบุ๊ก หรืออีเมลล์

การสัมภาษณ์

ความหมาย

การสัมภาษณ์ หมายถึง การสนทนากันระหว่างผู้สอนซึ่งเป็นผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งอาจเป็นผู้เรียน หรือบุคคลอื่นๆ ในกรณีที่ผู้สอนต้องการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนเพื่อนำข้อมูลมาสนับสนุนให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น การสัมภาษณ์เป็นการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมาย ในกรณีที่ยังสนทนากันไม่เข้าใจก็สามารถที่จะซักถามเพิ่มเติมได้จนกว่าจะได้คำตอบเป็นที่พอใจ และในกรณีที่ผู้สัมภาษณ์มีความเชี่ยวชาญจะทำให้สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดีกว่าการเก็บรวบรวมข้อมูลวิธีอื่น เนื่องจากข้อมูลที่ได้อาจมีความละเอียดลึกซึ้ง และผู้สัมภาษณ์มีสิทธิ์ที่จะสังเกตลักษณะท่าทางและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เพิ่มเติมในขณะที่สัมภาษณ์ได้อีกด้วย เหมาะที่ไว้วัดคุณลักษณะ ด้านความซื่อสัตย์

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ สามารถที่จะเก็บได้จากตัวผู้เรียนเอง หรือเก็บข้อมูลกับบุคคลอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในกรณีของการเก็บ

รวบรวมข้อมูลกับผู้เรียนก็ไม่ยุ่งยากเท่าที่ควรแต่ในกรณีที่ต้องเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลอื่นๆ ผู้สอนก็ต้องมีการวางแผนการสัมภาษณ์ ให้ดี

ประเภทของการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์แบ่งได้ ดังนี้

1. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Standardized or structured Interview) เป็นลักษณะการสัมภาษณ์ที่ผู้สอนได้กำหนดข้อคำถามไว้แล้วและดำเนินการสัมภาษณ์ตามที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้นผู้ถูกสัมภาษณ์ทุกคนจะถูกถามไปตามแบบฟอร์มเหมือนกันหมดทุกคน ข้อมูลที่ได้ก็จะตั้งเคราะห์ได้ง่าย จึงมักจะไม่มีปัญหาในเรื่องของการตีความ

2. การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เป็นการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ ไม่มีการสร้างข้อคำถามที่ตายตัว ผู้สัมภาษณ์ต้องมีการพิจารณาในการตั้งคำถามและแก้ไขสถานการณ์เมื่อเกิดปัญหาในขณะที่สัมภาษณ์ ลักษณะการสัมภาษณ์ดังกล่าวซึ่งต้องใช้ผู้ที่มีความสามารถไหวพริบปฏิภาณอย่างสูง

3. การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ เป็นการสัมภาษณ์ที่เริ่มนิยมใช้กันในปัจจุบัน เนื่องจากมีความสะดวก เพราะไม่ต้องเสียเวลาในการเดินทางไปสัมภาษณ์ และเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่า มีโอกาสในการได้ข้อมูลมากกว่า เนื่องจากหากเป็นการโทรศัพท์โดยการใช้โทรศัพท์แบบเคลื่อนที่ ตลอดจนผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่มีโอกาสในการพบปะกัน จึงสามารถที่จะพูดบางเรื่องได้เป็นอย่างดี สามารถที่จะซักถามคำถามได้ในกรณีที่ไม่เข้าใจ

หลักการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ผู้สอนต้องคำนึงถึงหลักในการสัมภาษณ์ที่จะทำให้ได้ข้อมูลตรงตามคุณลักษณะที่ต้องการวัด โดยผู้สอนต้องมีการเตรียมการ เริ่มตั้งแต่การเตรียมวางแผนในการสัมภาษณ์ ซึ่งแจ้งให้ทราบถึงจุดมุ่งหมายของการรวบรวมข้อมูลทำความเข้าใจกับคำถามที่จะไปสัมภาษณ์ ตลอดจนการวางแผนก่อนการสัมภาษณ์ และควรศึกษาข้อควรระวัง ในขณะที่สัมภาษณ์และการบันทึกข้อมูลหลังการสัมภาษณ์

การวางแผนการสัมภาษณ์

ในการดำเนินการสัมภาษณ์ผู้สอนต้องมีการวางแผนการสัมภาษณ์ เป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้

ก่อนการสัมภาษณ์

1. วางแผน โดยการกำหนดวันเวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์ โดยการนัดหมายผู้ให้สัมภาษณ์ล่วงหน้า ในกรณีที่มีผู้ให้สัมภาษณ์หลายคนก็ควรทำตารางการสัมภาษณ์เพื่อป้องกันการหลงลืม หรือการนัดวันซ้ำซ้อน 2

2. เตรียมแบบสัมภาษณ์ และข้อมูลพื้นฐานของผู้ถูกสัมภาษณ์ รวมทั้งคู่มือประกอบการสัมภาษณ์ ศึกษาเนื้อหาที่จะไปสัมภาษณ์ และเตรียมอุปกรณ์ที่คิดว่าจำเป็นต้องใช้ในการสัมภาษณ์ เช่น กล้องวิดีโอ กล้องถ่ายรูประบบดิจิทัล

3. ในกรณีที่ต้องสัมภาษณ์ผู้อื่นที่ไม่ใช่ผู้เรียน ครู หรือบุคลากรในโรงเรียน และจำเป็นต้องสัมภาษณ์นอกโรงเรียน อาจเป็นที่บ้านหรือที่อื่นๆ ตามที่ได้นัดหมายไว้ ควรคาดคะเนเวลาในการเดินทางไปถึงสถานที่สัมภาษณ์ ก่อนล่วงหน้า ประมาณ 10 - 15 นาทีก่อนเวลานัดสัมภาษณ์ เพื่อทำความคุ้นเคยกับสถานที่ทำธุระส่วนตัวและลดอาการตื่นเต้น

ระหว่างการสัมภาษณ์

1. เริ่มจากการพูดคุยประเด็นทั่วไปเพื่อเป็นการสร้างความคุ้นเคย และทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์รู้สึกเป็นกันเอง ไม่เครียดและกังวลกับการตอบคำถาม

2. การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ที่ไม่คุ้นเคย ควรแนะนำตัวเอง บอกจุดมุ่งหมายของการสัมภาษณ์ และต้องบอกแก่ผู้ถูกสัมภาษณ์ว่า คำตอบที่ได้จากการตอบนั้นจะไม่ส่งผลต่อผู้ให้สัมภาษณ์และหากผู้ให้สัมภาษณ์ได้มีกล่าวพาดพิงผู้อื่น ผู้สัมภาษณ์จะไม่นำผลจากการสัมภาษณ์ไปเปิดเผยต่อผู้ใดทั้งสิ้น

3. ดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้

4. ไม่ชี้แนะคำตอบในกรณีที่ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบไม่ตรงประเด็น แต่ควรใช้ลักษณะคำถามที่เป็นการช่วยให้ผู้ตอบรู้สึกอยากตอบและสนุกในการที่จะให้คำตอบ

5. ไม่วิจารณ์คำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ในกรณีที่ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบไม่ตรงกับความคิดเห็นของผู้สัมภาษณ์

6. ในขณะที่สัมภาษณ์ผู้สัมภาษณ์ควรมีไหวพริบปฏิภาณ ประกอบการสัมภาษณ์ และหากมั่นใจว่าผู้ให้สัมภาษณ์ตอบไม่ตรงกับความเป็นจริงก็ควรที่จะใช้คำถามอื่นๆ และพูดคุยเพื่อหาคำตอบให้ได้

7. ในกรณีที่ผู้ถูกสัมภาษณ์มีอาการเหนื่อยต่อคำถามบางคำถามที่ตรงกับความรู้สึกที่เป็นลบ ผู้สัมภาษณ์ต้องควบคุมอารมณ์ให้ได้ และรับฟังคำวิจารณ์ และพยายามกล่อมให้อยู่ในสภาวะอารมณ์ที่ปกติ

8. พยายามให้ผู้ให้สัมภาษณ์พูดมาก ๆ แต่ตะล่อมให้อยู่ในประเด็นตามแบบสัมภาษณ์

9. คำตอบบางคำตอบผู้สัมภาษณ์อาจไม่เข้าใจให้ถามเพิ่มเติม ดังนั้นผู้สัมภาษณ์จึงต้องมีไหวพริบ และต้องพิจารณาจากบริบทอื่น และอาจใช้คำถาม อื่นๆ ช่วยถามเพื่อให้ได้คำตอบที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

10. พิจารณาทบทวนคำตอบ และความครบถ้วนสมบูรณ์ของคำตอบที่ได้รับ หากว่าไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ต้องมีการสัมภาษณ์เพิ่มเติม

11. กล่าวขอบคุณที่ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล หลังการสัมภาษณ์ ต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ควรบันทึกผลการสัมภาษณ์ทันทีเพื่อกันการลืม
2. การจดบันทึกควรจดสาระสำคัญทุกประเด็น และไม่ควรที่จะจดแบบย่อจนเกินไป เพราะจะทำให้ผู้สัมภาษณ์เองลืมประเด็นที่สำคัญ
3. ควรบันทึกเหตุผลของการไม่ได้คำตอบในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. ควรตรวจความสมบูรณ์ของคำตอบในการจดบันทึกการสัมภาษณ์ หากเป็นไปได้ มีโอกาสและเวลา ควรหาทางไปสัมภาษณ์เพิ่มเติม
5. ในกรณีที่ผู้สัมภาษณ์ หรือ ผู้ถูกสัมภาษณ์รีบร้อน ก็มักจะให้คำตอบที่เป็นการเอาใจผู้สัมภาษณ์เพื่อให้การสัมภาษณ์ผ่านพ้นไปโดยเร็ว

ข้อดีของการสัมภาษณ์

1. สามารถที่จะเก็บข้อมูลกับคนทุกเพศทุกวัยได้
2. ได้คำตอบที่เป็นลักษณะของการแสดงความคิดเห็น และได้ข้อมูลในระดับที่ลึกซึ้ง
3. ในกรณีที่ผู้ตอบไม่เข้าใจคำถามก็สามารถที่จะซักถามผู้สัมภาษณ์ได้

ข้อเสียของการสัมภาษณ์

1. เสียเวลาและงบประมาณในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ต้องอาศัยความชำนาญความรู้ของผู้เก็บข้อมูล
3. ข้อมูลจะเชื่อถือได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับความซื่อสัตย์ของผู้เก็บรวบรวมข้อมูล
4. วิเคราะห์ข้อมูลยาก
5. การสัมภาษณ์ในบางกรณีจะมีความเสี่ยงต่ออันตรายสำหรับผู้เก็บข้อมูล เช่น การเข้าไปสัมภาษณ์ชุมชนที่มีปัญหาเรื่องยาเสพติดก็มีโอกาสที่จะเสี่ยงต่อการ ถูก คุก ชิง วิ่งราวสูง

สรุปท้ายบท

การวัดและประเมินผลด้านจิตพิสัยและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการวัดผลด้านความรู้สึกของผู้เรียนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือคุณลักษณะที่มีอยู่ในตัวผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้จากการวัดไปใช้ในการส่งเสริม ปรับพฤติกรรมผู้เรียนไปในทางที่เหมาะสม เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลด้านจิตพิสัย ผู้สอนสามารถใช้เครื่องมือในการวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัย หลายประเภท เช่น การให้ผู้เรียนรายงานตนเอง แบบบันทึกพฤติกรรม แบบสังเกต แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การที่ผู้สอนจะเลือกใช้เครื่องมือใดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการด้วยกัน เช่น ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล งบประมาณ จำนวนผู้เรียน ในการวัดและประเมินผลพฤติกรรมดังกล่าว ผู้สอนต้องดำเนินการวัดตามลำดับขั้นตอน ตั้งแต่ศึกษาคุณลักษณะที่ต้องการวัด วิเคราะห์พฤติกรรมสำคัญจากพฤติกรรมบ่งชี้ เลือก รูปแบบของเครื่องมือวัด การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัด ออกแบบการวัดและประเมิน การสร้างเกณฑ์การประเมิน การสรุปผลการประเมิน

แบบฝึกหัด

1. จงอธิบายแนวคิดของการวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัย
2. จงระบุประเด็นของการบันทึกพฤติกรรมด้านจิตพิสัยที่คิดว่าจำเป็นและสำคัญขณะจัดการเรียนรู้
3. หากให้ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูผู้สอนภาษาไทย ของโรงเรียนจำนวน 19 โรงเรียนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารของเด็กวัยรุ่นในสังคมไทย นักศึกษาจะใช้วิธีใดในการเก็บรวบรวมข้อมูล และจะมีวิธีการในการที่จะรวบรวมข้อมูลได้อย่างไร จงอธิบาย
4. ลักษณะการสัมภาษณ์มีกี่ประเภท แต่ละประเภทมีลักษณะอย่างไร จงอธิบาย
5. จากข้อความที่กำหนดให้ ให้ใส่เครื่องหมาย / หน้าข้อที่คิดว่าตรงกับคุณลักษณะของเครื่องมือวัดจิตพิสัย และใส่เครื่องหมาย X หน้าข้อที่ไม่ตรงกับคุณลักษณะของเครื่องมือวัดจิตพิสัย
 - 5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจะมีโอกาสได้รับข้อมูลกลับมาน้อย
 - 5.2 แบบสอบถามแต่ละฉบับควรใช้รูปแบบในการถามเพียงรูปแบบเดียว เพื่อไม่ให้ผู้ตอบสับสน
 - 5.3 การที่ครูถามนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาในการเรียนภาษาไทย ควรใช้การสัมภาษณ์
 - 5.4 แบบสัมภาษณ์ใช้ได้ดีกับการรวบรวมข้อมูลในเชิงลึก หรือต้องการรายละเอียดของข้อมูลสูง
 - 5.5 แบบสัมภาษณ์เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สะดวก
 - 5.6 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจะวิเคราะห์ง่ายกว่า การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีอื่น ๆ
 - 5.7 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะเชื่อถือได้น้อยกว่า ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

6. นักศึกษาเลือกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ระบุขั้นตอนในการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เลือก

7. จงวิเคราะห์ ตัวชี้วัดด้านจิตพิสัยใน ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ นักศึกษาจะเลือกใช้เครื่องมืออะไร มีวิธีการในการสร้างเครื่องมืออย่างไร จงอธิบายกระบวนการสร้างเครื่องมือให้ชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

- กัญจนา ถินทนต์ศิริกุล และวรรณดี แสงประทีปทอง. (2552). “เครื่องมือการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล” ในประมวลสาระชุดวิชาการประเมินและวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน = **Evaluation and research of instruction development**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,สำนักงาน. (ม.ป.ป). แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (ม.ป.ท).
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,สำนักงาน. (2557). **แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑**. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- บุญใจ ศรีสถิตนรากุล. (2555). **การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยคุณสมบัติการวัดเชิงจิตวิทยา**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ. (2558). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์**. เชียงใหม่ : ประชากรธุรกิจ.
- พิสนุ ฟองศรี. (2551). **วิจัยในชั้นเรียน : หลักการและเทคนิคปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : พรอพเพอร์ตี้พรีนซ์.
- วรรณิ แกมเกตุ. (2551). **วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2557). **เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบูรณ์ ชิตพงษ์. (2552). “การวัดด้านเจตพิสัยและคุณลักษณะที่พึงประสงค์” ใน **ประมวลสาระชุดวิชาการประเมินและวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน = Evaluation and research of instruction development**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.